

A Magyar Főiskolai Hallgatók Statisztikája az 1930/31. tanévben. Szerkesztette és kiadja a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal. Szövegét írta: *Asztalos József dr.* Statistique des Etudiants des Ecoles Supérieures Hongroises en 1930/31. Rédigé et publié par l'Office Central R. H. de Statistique. Avec une étude du *Dr. Joseph Asztalos*. Bp. 1932. Stephaneum ny. rt. (Lex. 8-r., 92 l.) — Ára 2 pengő.

A munkaiskola pedagógiája. Kiadja *dr. ritéz Málnási Ödön*. Eger, 1932. (16-r., 32 l.) — Ára 1 pengő.

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Társaságunk 1932 április 16-án tartotta XL. közgyűlését a következő tárgysorozattal:

I. *Kornis Gyula* elnök felolvasta *Tudomány és állam* című elnöki megnyitóját.

II. *Gyulai Agost titkár* felolvasta Társaságunk 1931. évi működéséről szóló alábbi jelentését:

Tisztelt Nagygyűlés!

Tudományos társaságok életében, még ha zavartalan fejlődésben élnek is életüket, 40 esztendő nem túlságos nagy idő és nem elég arra, hogy a társaság tevékenysége az illető tudomány-szabkbeli munkásságnak eredményére nézve egy új korszak teljes képének tükörévé válhasson. Még kevésbé tekinthető azonban valamely tudományos társaság munkája 40 év alatt tökéletesnek és befejezettnek, ha közben — a társaság főnnállása folyamán majdnem két évtizeden át — súlyos évek, világrengető események, sőt katasztrófák nyomán bekövetkezett válságok hátráltatták a fejlődés zavartalan menetét. Mindamellett ha Társaságunk főnnállása negyedik decenniumának befejezésekor visszagondolunk az eltelt évtizedek munkájára, mely egybeesik a magyar iskola belső életének, a helyes tanítási módszer nagyszerű lendületének és általában a pedagógiai elmélet és gyakorlat tudatosságának kifejlődésével, mi, Társaságunk alapítóinak hála utódai, tiszta önérzettel gondolhatunk arra, hogy egyesülésünk a magyar pedagógiai gondolkodás és elmélkedés történetében nem jelentéktelen szerepet játszott eddig sem — *quorum magna pars fuimus* — s feladatait nem eredménytelenül teljesítette.

Eppen azért Társaságunk e több évtized óta betöltött értékes hivatásának teljes tudatában találjuk még a vigasztalást afölött, mit fájdalommal állapíthatunk meg, hogy a mostoha anyagi viszonyok a lefolyt évben működésünk némely szakaszára, főleg folyóiratunk megjelenésére némileg zavarólag, terjedelmére korlátozóan hatottak.

De azért ha kénytelen vagyok is ezt a fájdalmunkat első sorban, mindjárt az 1931. évre vonatkozó titkári beszámolómban

vezetéséül elpanaszolni, mégsem érzem teljesen csüggedtnek Társaságunk multévi munkásságát, mert működésének egyéb szakaiban vigasztalóbb képet lehet majd megrajzolnom.

Sajnálattal jelentem tehát beszámolóim első tárgyaként, hogy folyóiratunk — mely az előző, 1930. évben már békeidőbeli terjedelmének felére megnövekedve, 20 ívnyi kötetének szép és értékes anyagával járult hozzá tudományos pedagógiai irodalmunk terméséhez — a lefolyt, 1931. esztendőben nagy szomorúságunkra ismét visszacsökkent és már csak 14 ívnyi terjedelemben jelenthetett meg a Társaság anyagi erejének megfogyatkozása miatt. Annál inkább törekedett azonban folyóiratunk szerkesztősége elnökünk irányítása és hathatós támogatása mellett mentől jobbat és becsesebbet nyújtani a folyóirat hűséges barátainak és olvasóinak. Az előttünk fekvő 40. évfolyamban ennek a törekvésnek megfelelően 8 nagyobb és terjedelmesebb tanulmány látott napvilágot 9 közleményben, köztük Nicholas Murray Butlernek, a newyorki Columbia-egyetem és a Carnegie-alapítvány Budapesten is szerepelt elnökének egy jeles tanulmánya a műveltség öt jegyéről, Loczka Alajos kitűnő fordításában; 7 önálló kisebb közlemény, 23 hazai és 24 külföldi könyvismertetés; ezenkívül rövid jellemzésekkel kísért bibliografiája az 1931. évi magyar pedagógiai könyvtérnek, összesen 50 könyvnek és füzetnek; 9 vegyes cikk és a Társaságnak 10 hivatalos közleménye; mindez 39 munkatársnak, tehát az előbbi évvel szemben némileg mecsökkent írógárdának tollából. Ez adatok bizonyítják, hogy a több mint 25%-kal mecsökkent terjedelem mellett mégsem szűnt meg folyóiratunk tartalmában és jelentőségében a magyar pedagógiai irodalom értékes archivuma lenni.

Társaságunk lefolyt évi ülései már nem adnak okot ilyen, némileg fájdalmas jelentésre, mert társasági életünknek ez a szerve egészen rendszeres és csorbítatlanul funkcionált 1931-ben is. Üléseink száma 9 volt; ezek között egy évi közgyűlés, a 39. Társaságunk fennállása óta és 8 felolvasó ülés. Az üléseken 2 elnöki megnyitó, 1 elnöki üdvözlőirat és 12 felolvasás került tárgysorra, köztük 8 székfoglaló, mégpedig 1—1 előadás Kornis Gyulától, Weszely Ödöntől, Magyary Zoltántól, Vajkai Júliától, Woyciechowskyné Lajos Máriától, vitéz Bessenyei Lajostól, Kovács Rezsőtől, Olay Lajostól, Tass Józseftől, vitéz Sághelyi Lajostól, Dengl Jánostól és Bognár Ceciltől. Az ülések tárgysorán A neveléstudomány legújabb áramlatai, A nemzeti és nemzetközi tudománypolitika, A népnevelésnek feladatai a mechanizált ipar korszakában, Az állam neveléspolitikai feladatai, A tanítóképzés újabb típusai, Az egyéniség kinevelésének határai, A testi nevelés újabb problémái, Az expanzív nemzetiségi pedagógia szolgáltatásban álló térképek, A tankönyvmétely, A középfokú gyakorlati irányú iskolázás mai helyzete Középeurópában, A felső kereskedelmi iskolai tanárképzés újjászervezésének alapelvei és Az osztályozás szerepeltek; e nagyrészt aktuális tárgyak időszzerűségükkel — őszinte örömünkre — méltán vonzották, rende-

sen szép számmal, a gyakorlati pedagógusokat és a szaktudósokat, sőt gyakran a laikus közönséget is felolvasó asztalunk köré.

Néhány szóval meg kell emlékezni a Társaságunk keretében dolgozó. Külföldi Tankönyvügyi Bizottság multévi munkáságáról is, mely főleg újabb olasz, francia és német tankönyvek átvizsgálására, a francia Larousse-kiadványok sorában a nagy Larousse-lexikon átvizsgálásának megindítására, a Knaur-féle igen elterjedt német Konversations-Lexikon revíziójára terjedt ki. Ígéreteink vannak a kiadóktól arra nézve, hogy e munkálataink eredményeit az említett művek legközelebbi kiadásaiban honorálni fogják. Ez az aprólékos munka, mely folyamatban van, gondosságával, ha lassan is, de biztosan elő fogja készíteni és segíteni a rólunk Európa-szerte, évtizedeken át elterjedt téves vélemények eloszlását s a magyarság történelméről, egész életéről, igazi jelleméről, jelentőségéről való ismeretek helyesbítését.

Évi beszámolóim további tárgya a személyi változások regisztrálása, melyek Társaságunkban az 1931. évben végbementek. Mindenekelőtt arról az értékes gyarapodásról szólok, melyet 39. közgyűlésünkön 1931. évi új rendes tagtársainknak megválasztása jelentett. 1931. április 16-án az elnökség javaslatára Társaságunk tiszteleti tagjaivá egyhangúlag megválasztottak a következő hazai és külföldi pedagógusok:

A magyar pedagógiai élet jelesei közül:

Mágochy-Dietz Sándor, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem nyug. rendes tanára, a Közoktatási Tanács előadó tanácsosa;

Rácz Lajos filozófus és pedagógus, a sárospataki főiskola rendes tanára, a neveléstörténet bűvara;

Sebestyénné Stetina Ilona, az Erzsébet-Nőiskolának sok éven át jeles és nagyhatású tanára, majd a budapesti állami nőipariskola igazgatója, a Nemzeti Nőnevelés volt szerkesztője;

Werner Adolf zirci apát, egykor maga is jeles középiskolai tanár és kiváló igazgató, jelenleg egyik nagy magyar tanítórendnek, a magyarországi ciszterciáknak feje.

A külföldi pedagógiai élet kiválóságainak sorából:

Becker Károly Henrik volt porosz közoktatási miniszter, orientalista tudós és egyetemi tanár, a német tanítóképzés újjászervezője, a magyar művelődés lelkes barátja;

Fischer Alajos, a müncheni egyetemen a pedagógia rendes tanára, Németország egyik vezető pedagógusa.

Ugyancsak egyhangúlag megválasztotta a Társaság az 1930. évben megüresedett 6 helyre rendes tagokká a következő magyar pedagógusokat:

Bognár Cecilt, a budapesti tudományegyetemen a filozófia és pedagógia magántanárát, filozófiai és pedagógiai író;

Dengl Jánost, a közgazdasági egyetem rendes tanárát, a Felső Kereskedelmi Iskolai Tanárképző Intézet igazgatóját, az idegen nyelvtanítás és a kereskedelmi szakoktatás kérdésének kiváló ismerőjét;

Kiss József budapesti tanítónőképző-intézeti tanárt, a római Montessori-Egyesület magyarországi megbízottját, az olasz közoktatásügy jeles ismerőjét;

Nagy L. József váci kegyestanítórendi reálgimnáziumi tanárt, a fizikatanítás módszertani irodalmának jeles művelőjét;

Olay Ferenc vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsost, kultúrpolitikai író;

Radák Olgát, az Erzsébet-Nőiskola igazgatóját, az 1925. évi nőnevelési kongresszus szervezőjét.

Mindnyájukat tisztelettel üdvözljük ezúttal Társaságunk kebelében, úgy Bognár Cecilt, Dengl Jánost és Olay Ferencet, kik rendes tagsági széküket Társaságunkban bemutatott dolgozataikkal már elfoglalták, valamint a többieket is, kiket következő üléseink során remélünk szívesen láthatni és meghallgathatni felolvasó asztalunknál.

Ez örvendetes gyarapodások mellett ószinte fájdalommal jelentem be azonban ez alkalommal azokat a bár kíméletes számú, de érzékeny veszteségeket is, melyek Társaságunkat a lefolyt évben 3 rendes tagtársunknak, köztük egy tudós pedagógus írotársunknak és két derék gyakorlati pedagógusnak elhúnyásával érték.

1931-ben hűnytak el társaink közül:

Bardócz Pál nyug. székesfővárosi elemi iskolai igazgató és szakfelügyelő, ki 1922 óta volt Társaságunknak rendes tagja. Soraink közé annak idején a székesfőváros elemi oktatásának buzgó, becsületes szolgálatáért, a kisednevelés történetének, a Montessori-mozgalom propagandájának és a népiskolai tankönyvirodalom kritikájának műveléséért választottuk, s ő ezt valóban megérdemelte, mert váratlanul bekövetkezett haláláig mindenkor állandóan meleg érdeklődéssel vett részt társasági életünkben és a magyar népiskola ideáljainak kultuszában. Derék székely magyar volt, ki a maga kisebb körében annak idején valóban hasznára volt a magyar tanítás ügyének s ezért megérdemli, hogy emléke Társaságunk évkönyveiben megőriztessék.

Valóban nagy veszteséget jelentett Társaságunkra nézve az 1931. évben egy másik rendes tagtársunknak, *Szelényi Ödön* nyug. teológiai akadémiai tanárnak és egyetemi magántanárnak aránylag korai örök eltávozása is. Szelényi Ödön impulzív tudós egyéniségével, szép erudíciójával, nagy szorgalmával, meleg nevelői érdeklődésével a jelesebb magyar tudós pedagógusok közül való volt, ki magasratörő pályája elején és végén mint középiskolai tanár, pályája derekán pedig mint főiskolai tanár mindenkor derekasan kivette részét a tanítás gyakorlatából s a mellett mint a protestáns közoktatásügynek jeles munkása, mint az Országos Evangélikus Tanáregyesület ügybuzgó titkára, a Protestáns Tanügyi Szemlének alapítása óta felelős szerkesztője és ezenkívül számos pedagógiai, történeti és elméleti könyvnek és tanulmánynak szerzője is kiváló érdemeket szerzett. Társaságunknak 1913 óta volt rendes tagja s mint ilyen, élénken

részt vett társasági életünkben, részint mint üléseink buzgó látogatója és felolvasója, részint mint folyóiratunknak is szorgalmas munkása. Főiskolai tanári pályájának csalódásai és keserőségei, melyek a hazánkra lesújtott trianoni csapás idején a politikai viszontagságok következményeként érték, ha leverték is rövid időre, nem voltak képesek törhetetlen tudós érdeklődését megzavarni, s ő emelt fővel folytatta tudományos munkásságát egészen őszinte sajnálatunkra korán bekövetkezett elhúnytaig. Nemes emlékét kegyelettel őrzi a magyar pedagógiai élet krónikája és a mi Társaságunk története is.

Elhúnyt végül a lefolyt évben Társaságunknak női rendes tagjai közül *Horváth Jolán*, az angolkisasszonyok budapesti tanítónőképző-intézetének és polgári iskolai tanárképzőjének dérek igazgatója is, ki, ha a pedagógiai elmélet és a neveléstudományi irodalom területén nem dolgozott is, mint a gyakorlati pedagógiának igazán kiváló munkása, mint jó tanár és iskolaigazgató méltán képviselte a magyar női szerzetesrendek évszázados dérek és nemes szellemét és művelődési hagyományait s mint a magyar apácák történetileg híres kultúrmunkájának buzgó részese, mint a művelődés szolgálatában a magyar nőnevelést naggyá tevő régi híres apácák méltó utóda foglalt helyet 1924 óta Társaságunk rendes tagjainak sorában. Mint ilyennek őrzi emlékét a jövőben is Társaságunk története.

E veszteségek felsorolásakor indítványozom, hogy fejezze ki Társaságunk ez alkalommal fájdalmát elhúnyt tagtársaink elmulása fölött s újítsa meg a mai ülés jegyzőkönyvében emlékezetüket.

Az anyagi ügyeinkről való beszámolást Társaságunk pénztárosának átengedve csupán arra szorítkozom még, hogy jótévőinknek, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak, a Magyar Tudományos Akadémiának és Budapest székesfőváros polgármesterének, kik Társaságunk anyagi boldogulását különféle adományaikkal és engedélyeikkel a lefolyt évben is elősegítették, a Társaság nevében e helyütt szokott módon köszönetet mondok.

Kérem a tisztelt Nagygyűlést, szíveskedjék 1931. évi jelentésemet jóváhagyóan tudomásul venni.

A közgyűlés tudomásul vette a titkári jelentést, határozattá emelte a benne foglalt indítványokat, s az elnök javaslatára köszönetet mondott a titkárnak a gondosan megszerkesztett jelentéséért, valamint a Társaság érdekében kifejtett működéséért.

III. *Frank Antal pénztáros* bemutatta Társaságunk 1931. évi zárószámadását, *Kemény Ferenc* pedig a Számvizsgáló Bizottság nevében jelentette, hogy a Társaság számadásait a felülvizsgálat során rendben találták.

A közgyűlés tudomásul vette a jelentéseket, megadta a pénztárosnak a felmentvényt, egyúttal pedig az elnök indítványára köszönetét fejezte ki *Frank Antal* pénztárosnak és a Számvizsgáló Bizottság tagjainak, hogy lelkiismeretesen gondozták a Társaság anyagi ügyeit.

IV. *Frank Antal pénztáros* bemutatta Társaságunk 1932. évi költségelő-irányzatát. A közgyűlés ezt egyhangúlag elfogadta.

V. *Kornis Gyula elnök* előadta, hogy 1930. december 20-án Társaságunkban üdvözölhettük a mai kor legnagyobb pedagógiai lángelméjét, Montessori Máriát, a Magyar Paedagógiai Társaság tiszteleti tagját, aki akkor előadást is tartott sajátos pedagógiai rendszeréről, mely az egész művelt világ pedagógusai körében nagy elismerésnek örvend.

Több oldalról jött kívánságnak akart az elnökség eleget tenni, amikor elhatározta, hogy indítványozza a Magyar Montessori-Egyesület megalakítását, melynek az lenne a feladata, hogy Montessori Mária eszméit nálunk is terjessze. Mivel azonban a mai nehéz idők nem alkalmasak arra, hogy különálló, új egyesületet alakítsunk, az elnökség azt a javaslatot terjeszti elő, hogy egyelőre a Magyar Paedagógiai Társaság keretében alakítsuk meg a Magyar Montessori-Egyesületet a következő módon: Ügyvezető alelnök: *Kenyeres Elemér*, titkár: *Kiss József*, bizottsági tagok: *Bognár Cecil*, *Drozdy Gyula*, *Eltes Mátyás*, *Frank Antal*, *Gyulai Agost*, *Lechnitzky Gyula*, *Kemény Ferenc*, *Mosdóssy Imre*, *Sebestyenné Stetina Ilona*, *Szemere Samu*, *Váradí József*, *Weszely Ödön*, *Woyciehowskyné Lajos Mária*. E bizottság meghívás útján kiegészíti magát oly egyénekkal, akik a Montessori-módszer iránt akár elméleti, akár gyakorlati szempontból érdeklődnek, s akiknek az Egyesület munkájában való részvétele kívánatos.

A közgyűlés egyhangú helyesléssel elfogadta az elnök által előterjesztett javaslatot.

VI. Bejelentette az elnök, hogy a tisztikar hároméves megbízatása lejárt, ennél fogva a Társaságnak új tisztviselőket kell választania. A tisztújítás vezetésére Madzsar Imre rendes tagot kérte fel.

VII. *Madzsar Imre* átvette az elnöklést és meleg, elismerő szavakkal emlékezett meg Társaságunk eddigi elnökének nagy érdemeiről. Javaslatára a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel újra Kornis Gyula államtitkárt, egyetemi ny. r. tanárt választotta meg a Magyar Paedagógiai Társaság elnökévé.

VIII. *Kornis Gyula* ismét elfoglalván az elnöki széket, köszönetet mondott a bizalom újabb megnyilvánulásáért, ezután pedig indítványára a közgyűlés így választotta meg a Társaság tisztviselőit:

Alelnök a főiskolai oktatás köréből: *Weszely Ödön* egyetemi ny. r. tanár.

Alelnök a középiskolai oktatás köréből: *Friml Aladár* nyug. tankerületi főigazgató.

Alelnök a népiskolai oktatás köréből: *Mosdóssy Imre* nyug. székesfővárosi tanfelügyelő.

Titkár: *Gyulai Agost* tanárképző főiskolai igazgató.

Jegyző: *Eltes Mátyás* kisegítő iskolai igazgató.

Szerkesztő: *Nagy J. Béla* gyakorló-középiskolai tanár.

Pénztáros: *Frank Antal* tanítóképző-intézeti igazgató.

Ellenőr: *Böngérfi János* nyug. polgári iskolai igazgató.

Könyvtáros: Suppan Vilmos nyug. kereskedelmi akadémiai igazgató.

Számíztgálók: Kemény Ferenc nyug. tankerületi főigazgató és Nagy Zsigmond vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos.

IX. Az elnökség javaslatára a közgyűlés egyhangúlag megválasztotta a Magyar Paedagogiai Társaság tiszteleti tagjává:

Pauler Akost, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem ny. r. tanárát, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagját, a Magyar Filozófiai Társaság elnökét, Társaságunknak 1905 óta rendes tagját, a filozófia európai jelentőségű művelőjét, ki tudós és tanári munkásságával számos tanári nemzedéket nevelt és nagy sikerrel vett részt a magyar pedagógiai élet irányításában.

X. Végül bejelentette az elnök, hogy négy rendes tagsági hely betöltésre vár. Az elnökség javaslatára a közgyűlés egyhangúlag megválasztotta a Társaságnak rendes tagjául a következő pedagógusokat és szakírókat:

1. Balassa Brunót, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemen a neveléstörténet magántanárát, a zirci cisztercita-rend budapesti hittudományi intézetének és tanárképző főiskolájának rendes tanárát, *A történettantás hazai multja és A latintantás története* című nagyobb műveken kívül több pedagógiai tanulmány és értekezés szerzőjét.

2. Somogyi Józsefet, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemen a filozófia magántanárát, a ezegei Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán a filozófia és a pedagógia rendes tanárát, a Magyar Filozófiai Társaság volt titkárát, több filozófiai és pedagógiai tanulmány szerzőjét.

3. Tabódy Idát, a volt pozsonyi, jelenleg cinkotai állami tanítónőképző-intézet igazgatóját, a Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesületének és a Magyar Gazdasszonyok Orsz. Egyesületének alelnökét, a magyar nőnevelésnek lelkes munkását, ki a pozsonyi áll. tanítónőképzőnek és a pozsonyi Szent Erzsébet-Gyermekotthonnak megszállt területéről való átmentésével és újjáalkotásával, főleg a munkára nevelő jótékonyág gyakorlati területén rendkívüli pedagógiai szervező képességéről tett tanúságot, s régebben a magyar nőnevelés kérdéseivel foglalkozó pedagógiai dolgozataival is érdemeket szerzett.

4. Vincze Frigyes felső kereskedelmi iskolai c. főigazgatót, a budapesti Kereskedelmi Akadémia igazgatóját, a közgazdaságtudományi karon a „Kereskedelmi oktatás” című tárgykör magántanárát, a Kereskedelmi Szakoktatás című folyóirat szerkesztőjét, ki *A kereskedelmi szakoktatás története hazánkban és a külföldön* című, akadémiai pályadíjat nyert műven kívül majdnem fél-százra menő, nagyrészt kereskedelmi szakoktatásügyi tanulmányával és cik-kével jeles szakírói nevet szerzett magának.

1932 május 21-én Kornis Gyula, majd Mosdóssy Imre elnöklésével tartott rendes felolvasó ülésünk tárgysorán két előadás szerepelt. 1. *Eyssen Tibor: A szabadoktatási törekvések kezdőkora hazánkban.* 2. *Nemesné Müller Márta: Eletegységben folyó tantás a Családi Iskolában.* (Székfoglaló.)